

You have downloaded a document from

The Central and Eastern European Online Library

The joined archive of hundreds of Central-, East- and South-East-European publishers, research institutes, and various content providers

- Source:** Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв
National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald
- Location:** Ukraine
- Author(s):** Olga Olegivna Smolina
- Title:** ОСОБЛИВОСТІ МЕХАНІЗМІВ І ПРОЦЕСІВ ВІДТВОРЕННЯ КУЛЬТУРИ ПРАВОСЛАВНОГО ЧЕРНЕЦТВА
The features of the mechanisms and processes of reproduction of the Orthodox monasticism culture
- Issue:** 4/2014
- Citation style:** Olga Olegivna Smolina. "ОСОБЛИВОСТІ МЕХАНІЗМІВ І ПРОЦЕСІВ ВІДТВОРЕННЯ КУЛЬТУРИ ПРАВОСЛАВНОГО ЧЕРНЕЦТВА". Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв 4:38-42.
<https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=540609>

**ОСОБЛИВОСТІ МЕХАНІЗМІВ І ПРОЦЕСІВ ВІДТВОРЕННЯ КУЛЬТУРИ
ПРАВОСЛАВНОГО ЧЕРНЕЦТВА**

У статті розглянуті особливості механізмів відтворення і трансляції культури православного чернецтва, яка представлена своїми двома типами – "чернечою культурою" і "монастирською культурою". Встановлено, що в чернечій культурі культурна норма є незмінною. У монастирській культурі норма піддається впливу зовнішніх факторів, здатна модернізуватися.

Ключові слова: культура православного чернецтва, трансляція культури, чернеча культура, монастирська культура.

Смоліна Ольга Олегівна, кандидат искусствоведения, доцент, доцент кафедры гуманитарных и социальных наук Технологического института (г.Северодонецк), Восточноукраинский национальный университет им. В.Даля

Особенности механизмов и процессов воспроизводства культуры православного монашества

В статье рассмотрены особенности механизмов воспроизводства и трансляции культуры православного монашества, представленной своими двумя типами – "монашеской культурой" и "монастырской культурой". Установлено, что в монашеской культуре культурная норма неизменна. В монастырской культуре норма подвержена влиянию внешних факторов, способна модернизироваться.

Ключевые слова: культура православного монашества, трансляция культуры, монашеская культура, монастырская культура.

Smolina Olga, PhD in Arts, associate professor, The humanities and social sciences chair of the Technological institute (Severodonetsk), Volodymyr Dahl Eastern Ukrainian national university

The features of the mechanisms and processes of reproduction of the Orthodox monasticism culture

We think that the Orthodox monasticism culture where formed a special picture of the world and the ways of a man's relationship with the world, God and nature, must have a certain specificity of the processes of its reproduction and translation. In the literature devoted to studies of religious phenomena such as the culture of monasticism, the ways and means of its transmission are considered only in fragments. However, it is known that the Orthodox monasticism culture divides into two types. They are a "monastic culture" (a contemplative monastic direction) and a "monastery culture" (its active direction). That's why we get a problem of studying the mechanisms of reproduction and transmission of the culture of Orthodox monasticism in each types of the cultures. This is the goal of this article. The relevance of studying this issue is connected with the modern process of the religion revival in the postsoviet space and the increasing of its influence in the culture. The culture of monasticism is characterized as one of the most conservative and highly normalized structures of the church. The main source of monastic rules is the Gospel. The Gospel contains the instructions basing monastic maxims (self-denial, obedience, chastity). The a novice or a monk obedience before the spiritual guide for the more experienced elder monk is necessary for the more effective realization of monastic asceticism. The instructions of the most respected monks are the Holy tradition, which is the source of rules in the Orthodox Church with the Gospel.

The ability to change the rules of monastic life is dependent on the type of culture of Orthodox monasticism. In the monastic culture the rules are constant. This is the culture that creates the understanding of the conservative character of the Orthodox monasticism culture. At the same time, the rules take into account the personal characteristics of the individual and his/her work suggests some creativity in the embodiment of that rule. The monastery culture focuses on the interactions with the society, the rule is a subject which changes under the influence of political, national, economic and others factors. Such changes may concern the forms and methods of the monk social work, the art in the monastery, the clothes of monks and etc.

It is known that the standards will be implemented in the activities if there are people who can recreate the structure or operations according to these standards. It is possible to notice that the reproduction of the monasticism culture by the people of the past centuries (before the XIX – the beginning of the XX centuries) were entirely organic, as the culture was full of Christian influence. Nowadays there are huge gaps between the values and ideological basis, the conceptual world of the secular culture and the monasticism culture.

We are not taught how to be a monk. The elements of the monasticism culture are "spilled" into the culture of the Church, Christian culture. Despite of the importance of the mechanisms of reproduction and translation in any culture, the ability to be a monk in the culture of Orthodox monasticism is regarded not as a result of training, but as the originally given (since childhood) predisposition of the individual.

The asceticism does not deny the existence of the communication channels with the world. The calling of a monk is not only a personal salvation, but also in promoting the salvation of the world through "a prayer as an activity" or "activities like a prayer." The monastic culture has a few channels of communication with the world such as a personal conversation with an old man, the theological and ascetic literature and a worship. The monastery culture uses also such channels as the architectural complex of the monastery, a network of social institutions, the media, the systems of farmsteads, the pilgrimage, etc.

However, the monasticism culture is not the sender but a repeater of meanings and promises, recorded in the Gospel. It is designed not to generate reports but to embody them, to indicate their applicability in human life, to interpret according to the changes outside of the monastery walls.

The feedback factor (the response of the world) is less important for the monastic culture than the culture of the monastery. The monastery culture can change a form of feed posts (architectural, iconic style, the language of the messages, find a new translation, and etc.), but not its meaning. In general, the feedback plays a smaller role in the culture of Orthodox monasticism than in the secular culture.

In the modern society because of its predominantly secular character the recipients of information which is transmitted by the culture of Orthodox monasticism, do not always have the appropriate code for its adequate perception and understanding.

Key words: the culture of the Orthodox monasticism, reproduction of culture, the monastic culture, the monastery culture.

Культура православного чернецтва, в якій сформована особлива картина світу і шляхи взаємин людини зі світом, Богом і природою, повинна мати й певну специфіку процесів відтворення і трансляції себе. У літературі, присвяченій дослідженню релігійних феноменів, зокрема культури чернецтва, шляхи й способи її трансляції розглядаються лише фрагментарно. Наприклад, Я. М. Щапов вважає, що "на виникнення чернецтва на Русі і його формування християнські монастирські традиції вплинули двома шляхами: через чернечу літературу <...> і через особистий чернечий досвід російських подвижників" [4, 13]. Ті ж самі шляхи бачить О. І. Сидоров: "усний, через безпосередніх свідків, і письмовий, через самостійні літературні праці й переклади" [5, 48]. Близької точки зору дотримується В. В. Климов. На його думку, поширення ідей, які генерувалися ченцями, відбувалося не стільки шляхом їхньої публікації, "скільки іншими шляхами – через рукописне тиражування творів чи їх окремих фрагментів <...>; через проповідництво, популяризацію ідей серед прочан, через мандрівних ченців, афонітів, що приходили в Україну та Московщину за милостинею, українських прочан на Афон, через приватне листування тощо" [1, 332].

Водночас відомо, що культура православного чернецтва представлена своїми двома типами, які можуть бути визначені як "чернеча культура" (споглядальний напрямок у чернецтві) і "монастирська культура" (його діяльний напрямок) [6]. У зв'язку з цим виникає проблема дослідження особливостей механізмів відтворення і трансляції культури православного чернецтва в кожній із цих культур, що і є метою цієї статті. Актуальність розгляду цього питання пов'язана з сучасними процесами відродження релігії на пострадянському просторі та зростанням її впливу в культурі.

Культура православного чернецтва за свою багатовікову історію нагромадила величезний комплекс психологічних, антропологічних, етичних, естетичних, філософських знань, досвід розв'язання особистісних, міжособистісних, психологічних, психосоматичних проблем. Культура чернецтва характеризується як одна з найбільш консервативних і високонормованих структур Церкви. Вона не тільки організовує, а й обмежує людське ество.

Відтворення культури пов'язане з передачею наступним поколінням певних норм, важливих та істотних у контексті певної культури.

Джерелом основних чернечих норм є Євангеліє. Як підкреслює О. І. Сидоров, "уся чернеча культура ґрунтувалася на священних словах: ними ченці насичувалися й під час богослужінь, і перебуваючи самотньо у своїх келіях <...>" [5, 62]. У Євангелії містяться вказівки на основні чернечі максими (нездобуття, слухняності, цнотливості): "якщо прагнеш бути досконалим, піди, продай маєток твій й роздай жебракам; і будеш мати скарб на небесах; та приходи і йди за Мною" (Мф. 19:21); "Що ви кличете Мене: Господи, Господи, а не робите того, що Я говорю?" (Лк. 6:46); "є скопці, які зі черева матері народилися так; і є скопці, які оскоплені від людей; і є скопці, які зробили самі себе скопцями для Царства Небесного. Хто може вмістити, так умістить" (Мф. 19:12). Чернець має свободу не в інтерпретації, а в пошуку й реалізації свого варіанта втілення цих вимог.

Для більш ефективного проходження чернечого шляху подвижництва визнається необхідним, щоб новопострижений чернець (іноді ще раніше, на стадії "послушника") надходив у духовне керівництво до більш досвідченого ченця. Це явище відоме за назвою старцівства. Наставляння найбільш авторитетних ченців, що володіли даром слова, згодом канонізованих, одержали свою фіксацію в письмових (друкованих, рукописних, а також усної традиції) творах і становлять Святий Переказ (авторитетне джерело норм у православ'ї поряд з Писанням – Євангелієм).

Здатність до змінюваності й ступінь мінливості норм чернечого життя залежать від типу культури православного чернецтва.

У чернечій культурі норма є незмінною. Утім, С. С. Хоружий вважає, що енергійна форма (яка, власне, і бере участь у духовній практиці, що є найважливішою складовою чернечої культури) не асоціюється ні з якою нормою. "Енергійна форма людини конститується не сутністю, а телосом антропологічної стратегії і являє собою якусь єдину, унікальну конфігурацію всіх енергій людської істоти, що диктується цим телосом. Тому для неї немає ані апріорних норм, ані загальних законів, і вона не пов'язана ні з якими нормативними дискурсами" [7, 100, 104]. Тому духовна практика може існувати й відтворювати себе тільки в понад-індивідуальному цілому, яким є традиція [7, 157].

У монастирській культурі, орієнтованій на взаємодію із соціумом, норма піддається змінам під впливом політичних, національно-державних, економічних та інших факторів. Такі зміни можуть стосуватися форм і способів соціальної роботи ченців, мистецтва в монастирі, зовнішнього вигляду ченців і черниць та ін.

Відомо, що певні норми будуть втілюватися в діяльність у тому випадку, якщо є люди, які можуть відтворювати структуру або діяльність по даних зразках або нормах [8, 52]. Можна помітити, що відтворення культури чернецтва людьми минулих століть (до XIX – початку XX століть) було цілком органічним, тому що культура була насичена християнськими впливами. У сучасній ситуації є величезний розрив між цінностями, світоглядною основою, понятійним світом світської культури і культури чернецтва.

У культурі чернецтва можна виявити виокремлені Г. П. Щедровицьким [8, 50-56] семіотичні засоби для забезпечення механізму відтворення: а) сама діяльність, яку необхідно відновити згідно з нормою, виділена в якості зразка. У культурі чернецтва в якості такого зразка може слугувати старець, настоятель, ігуменя, спілкування з будь-ким із них у процесі сповіді, щоденної процедури "відкриття помислів". Подібний же приклад – заснування численних обителів в Україні та Росії афонськими ченцями, вихідцями з Києво-Печерського монастиря або учнями прп. Сергія Радонізького; б) норми діяльності транслюються в описах. У досліджуваній сфері це особистість Христа в Євангеліях і агіографічні твори. Спосіб дії тут – наслідування. Але водночас, якщо зразок відділений часовим (історичним, кліматичним і т. п.) бар'єром, то в бажаного йому наслідувати ченця з'являється поле для творчості, яка виглядає як уміння застосувати норму до нових умов.

Закони розвитку зовнішніх умов, у яких відтворюється норма, і самої культурної норми є різними: "умови підкоряються "природньому" розвитку "середовища", а "норми" зберігають свою сталість, незважаючи на всі зміни умов. У певні моменти це призводить до конфлікту" [8, 54]. Звідси з'являється необхідність у деякому зовнішньому інституті, який би скорегував норму згідно з умовами, які змінилися. У монастирській культурі такими інститутами виступають Церковні собори, нові тлумачення Писання авторитетними богословами, "виправлення" церковних книг та ін.

Водночас існує галузь чернечої культури, норма якої принципово є незмінною. Саме ця культура й створює уявлення про консерватизм культури православного чернецтва. Ця норма враховує особистісні особливості індивіда і припускає його творчість у її втіленні (наприклад, старець дає поради кожному конкретному ченцеві, виходячи з особливостей його духовного життя).

Прагнення стати ченцем у православ'ї сприймається не як наслідок навчання, а як дарунок, споконвічна схильність тих, "хто може вмістити", особлива (і рідкісна) якість цієї конкретної особистості. В агіографічній літературі численними є образи індивідів, наділених цим дарунком. Їхні характеристики, як правило із самого дитинства, полягають в униканні гучних компаній і дитячих ігор, прагненні до самотності, прояві особливої релігійності (наприклад, ще в дитячому віці прп. Сергій Радонізький у пісні дні середу та п'ятницю відмовлявся від материнського молока та ін.), особливих знаменнях, що супроводжують його (її) дитинство і юність, високому рівні й концентрації страждань (випробувань), що випали на долю цієї особистості.

Як бути ченцем – спеціально не вчать. У духовних академіях і семінаріях готують священиків, а не ченців, але після закінчення студент може вибрати: прийняти постриг або одружитися. Отже, елементи культури чернецтва "розлиті", "уплетені" у культуру церковну, християнську. Тут розглянута проблема стикається з питанням трансляції чернечого досвіду. Трансляція може мати двояку мету: популяризація, створення сприятливого образу в культурі світській й трансляція, що має за мету залучення нових членів. Якщо розглядати трансляцію як акт комунікації, то він передбачає: існування відправника повідомлення, канал, по якому передається повідомлення в просторі та часі й одержувача повідомлення. Відправник і одержувач повинні мати більш-менш співпадаючі набори знаків для, в одному випадку, кодування, в іншому – декодування повідомлення. Зрозуміло, що цей набір знаків не може збігатися повністю [3, 11].

Що стосується першого елемента, "відправника повідомлення", представляється ймовірним, що культура чернецтва не стільки є відправником, скільки ретранслятором змістів і повідомлень, записаних у Євангелії. Вона покликана не генерувати повідомлення, а втілювати їх, свідчити про їхню принципову застосовність у людському житті, частково інтерпретувати згідно зі змінами за монастирськими стінами. Одним із приписань для ченців є заклик не "світити" самому, а очищати тіло, душу, серце для набуття здатності більш вільно й повно пропускати через себе божественне світло.

Відхід із миру не заперечує наявності певних каналів комунікації з миром. Покликання ченця полягає не тільки в особистому спасінні, а й у сприянні спасінню мира шляхом "молитви як діяльності" або "діяльності як молитви". Найменше таких каналів є у чернечої культури (особисте спілкування старців з мирянами, богословська література, переклади). На думку С. С. Хоружого, канали трансляції тут мають не соціальний, а антропологічний характер: "духовна традиція не є соціальним інститутом, це – специфічно антропологічний феномен, необхідна трансляція тут здійснюється не на соціальному рівні, а лише сугубо – на антропологічному. <...> духовна традиція – на тільки й не стільки простір трансляції, вона – універсум особистісного спілкування. Стосунки духовної традиції й культурної традиції, що являють кардинально різні типи трансляції – один з визначальних факторів у житті соціуму <...>" [7, 349-350]. У підсумку, вихід чернечої культури в "зовнішнє середовище" являє собою не проповідь, а залучення до певних особистісних установок, способу існування [7, 380].

Що стосується монастирської культури, то вона використовує широкую мережу соціальних і культурних каналів для трансляції євангельських істин. Крім спільного із чернечою культурою особистого спілкування ченців з мирянами (сповідь, поради, консультація), у якості такого каналу можна назвати сам архітектурний комплекс монастиря, що створює особливий світ щиросердечного умиротворення, урочистості, неметушливості, естетичної насолоди гармонією плодів людської діяльності та природи.

Ідеї чернечого подвигу, аскетизму транслюються й через іконопис – у його канонічному, "візантійському" варіанті. Одним з каналів є монастирське богослужіння, що має дещо іншу, ніж на приході, структуру, є більш тривалим, супроводжуване особливим чернечим співом.

Великі монастирі традиційно засновують свої "філії" – подвір'я у великих містах, у людних місцях. Подвір'я найчастіше має храм або одну лише каплицю, але зв'язок з монастирем через назву надає місцю особливої аури, особливого шанування, що робить подвір'я одним з каналів популяризації цінностей культури православного чернецтва серед мирян.

Для монастирської культури характерна також розгалужена мережа установ соціального характеру. Крім традиційних притулків для хворих, старих, самотніх, сиріт, чергування черниць у лікарнях, виготовлення священникового одягу і т. ін., можна назвати дуже різні, часто несподівані види соціальної роботи в сучасних монастирях. Наприклад, виготовлення в'язаного і тканого одягу для мирян (деякі румунські монастирі), створення пожежної команди швидкого реагування (Раїфський Богородицький монастир, Татарстан), розведення собак рідкісної породи (Табакінський монастир св. Георгія, Грузія). У цьому перелікові можна назвати також перекладацьку діяльність, видання книг – богословських, богослужбових, праць християнських письменників, творів публіцистичного характеру (відгук монастирської культури на неможливість контролювати моральний аспект інформації в мережі Інтернет, проблеми СНІДу, наркоманії, одностатевих шлюбів і т. ін.). Каналами поширення як цінностей Євангелія, так і особливостей чернечого способу життя ця діяльність стає тому, що відбувається за відсутності своєкорисливого інтересу, прагнення до особистої слави й популярності, "в ім'я Христа" і "заради Христа".

Низка великих монастирів мають свої паломницькі бюро для організації відвідування християнських святинь як національного, так і загального християнського масштабу (Афон, Єрусалим).

Монастирська культура широко представлена в мережі Інтернет (велика кількість вітчизняних і закордонних монастирів мають власні Інтернет-сайти), на телебаченні й радіо. У соціальних мережах прочани, зокрема з ченців, діляться враженнями від відвідування монастирів, викладають фотографії.

Що стосується третьої складової процесу комунікації – одержувача, то тут можна помітити такі особливості. Інформація, яка передається культурою чернецтва і є заснованою на євангельських істинах, охарактеризована апостолом Павлом як "спокуса" і "божевілля" (1 Кор. 1: 23). Заповіді Нагорної проповіді (на відміну від Декалога, який містить вимоги природнього рівня моралі) вимагають кардинального ламання людського єства. Для їхнього адекватного розуміння не є застосовним "життєвий алфавіт", побутові, "природні" життєві поняття й цінності. Якщо в переважно християнській культурі минулих століть чернецтво сприймалося як ідеал, то сучасна секулярна й світська культура втратила код, що дозволяє адекватно "прийняти" і розпізнати інформацію, що посилається монастирською, особливо чернечою культурою. Однак, на думку Ю. М. Лотмана, "чим більш складним і неадекватним є переклад однієї з частин простору, які не перетинаються, на мову іншої, тим більше цінним в інформаційному і соціальному сенсі стає факт цього парадоксального спілкування" [2, 16]. Слід також сказати, що якщо цінною якістю інформації вважати її новизну, то повідомлення, які посилаються культурою чернецтва не можна назвати в повному сенсі новими. Однією з характеристик цих повідомлень можна назвати повторення (наприклад, у річному, тижневому і добовому колі богослужінь). Однак багаторазове повторення текстів, як показав Ю. М. Лотман, є способом знаходження в них додаткових змістів, приростання змісту, а також внутрішньої перебудови особистості слухача.

Існування одержувача повідомлення припускає і наявність його відгуку на сприйняту інформацію. Водночас суспільна реакція – фактор, який найменше враховується у монастирській культурі та є зовсім відсутнім у культурі чернечій. Чернець не орієнтується і не залежить від суспільної думки. Очевидно тому, що чернець ("воїн Христов") і культура чернецтва не є творцем цього повідомлення, а лише його ретранслятором. Монастирська культура здатна змінити форми подачі повідомлення (архітектурний, іконописний стиль, мова послання, новий переклад тощо), але не його зміст.

Отже, крім традиційно виділюваних способів трансляції чернечого досвіду (усний, особистим прикладом, письмовий), у культурі православного чернецтва сформовані інші канали її відтворення і трансляції. Джерелом норм культури православного чернецтва є Євангеліє та Переказ. У чернечій культурі норма незмінна. У монастирській культурі норма піддається впливу зовнішніх факторів, здатна модернізуватися.

Незважаючи на важливість механізмів відтворення і трансляції для будь-якої культури, здатність бути ченцем у культурі православного чернецтва розцінюється не як наслідок навчання, а як споконвічно дана (в ідеалі – з дитинства) схильність індивіда. Через це і у християнській культурі й у самій культурі православного чернецтва відсутні спеціальні інститути, що навчають "як бути ченцем".

Чернеча культура має мінімум каналів зв'язку з миром (особиста бесіда старця, богословська й аскетична література, богослужіння). Монастирська культура поряд з цими каналами залучає архітектурний комплекс монастиря, мережу соціальних інститутів, ЗМІ, систему подвір'їв, паломницькі бюро та ін.

Фактор зворотного зв'язку (відгук світу) є менш значимим для чернечої культури, ніж для культури монастирської. Але в цілому в культурі православного чернецтва зворотний зв'язок відіграє меншу роль, ніж у світській культурі.

У сучасному суспільстві через його переважно секулярний характер реципієнти інформації, яка передається культурою православного чернецтва, не завжди мають відповідний код для її адекватного сприйняття і розуміння.

Література

1. Климов В. В. Українські православні монастирі та чернецтво: Позиція в національній історії: [монографія] / В.В.Климов. – К.: Інститут філософії НАН України, 2008. – 883 с.
2. Лотман Ю. М. Семиосфера / Ю. М. Лотман. – СПб.: Искусство – СПб, 2004. – 704 с.
3. Моль А. Социодинамика культуры / А. Моль. – М.: Прогресс, 1973. – 406 с.
4. Монашество и монастыри в России. XI-XX века: Исторические очерки / [Отв. ред. Н. В. Сеницына]; Ин-т российской истории. – М.: Наука, 2002. – 346 с.
5. Сидоров А. И. У истоков культуры святости: Памятники древнецерковной аскетической и монашеской письменности / А. И. Сидоров. – М.: Паломник, "Сибирская благовонница", 2002. – 480 с.
6. Смолина О. О. Специфика "монастырского" и "монашеского" в православной христианской культуре / О. О. Смолина // Культура и цивилизация. – Ногинск (Московская обл.), изд-во "АНАЛИТИКА РОДИС", 2011. – № 1. – С. 37-50.
7. Хоружий С. С. Очерки синергичной антропологии / С. С. Хоружий. – М.: Институт философии, теологии и истории св. Фомы, 2005. – 408 с.
8. Щедровицкий Г. П. Избранные труды / Г. П. Щедровицкий. – М.: Шк. культ. политики, 1995. – 759 с.

References

1. Klymov V. V. Ukrainski pravoslavni monastyri ta chernetstvo: Pozytysia v natsionalnii istorii: [monohrafiia] / V.V.Klymov. – K.: Instytut filosofii NAN Ukrainy, 2008. – 883 s.
2. Lotman Iu. M. Semiosfera / Iu. M. Lotman. – SPb.: Iskusstvo – SPB, 2004. – 704 s.
3. Mol' A. Sotsiodinamika kul'tury / A. Mol'. – M.: Progress, 1973. – 406 s.
4. Monashestvo i monastyri v Rossii. XI-XX veka: Istoricheskie ocherki / [Otv. red. N. V. Sinityna]; In-t rossiiskoi istorii. – M.: Nauka, 2002. – 346 s.
5. Sidorov A. I. U istokov kul'tury sviatosti: Pamiatniki drevnetserkovnoi asketicheskoi i monasheskoi pis'mennosti / A. I. Sidorov. – M.: Palomnik, "Sibirskaia blagozvonnitsa", 2002. – 480 s.
6. Smolina O. O. Spetsifika "monastyrskogo" i "monasheskogo" v pravoslavnoi khristianskoi kul'ture / O. O. Smolina // Kul'tura i tsivilizatsiia. – Noginsk (Moskovskaia obl.), izd-vo "ANALITIKA RODIS", 2011. – № 1. – S. 37-50.
7. Khoruzhii S. S. Ocherki sinergiinoi antropologii / S. S. Khoruzhii. – M.: Institut filosofii, teologii i istorii sv. Fomy, 2005. – 408 s.
8. Shchedrovitskii G. P. Izbrannye trudy / G. P. Shchedrovitskii. – M.: Shk. kul't. politiki, 1995. – 759 s.

УДК (008+304)|(316.752.4)

Черниш Маріанна Олегівна

кандидат культурології,
викладач кафедри рисунка та живопису,
Київський національний університет
технологій та дизайну
e-mail: mery-cherry@rambler.ru

ПРОБЛЕМНЕ ПОЛЕ ТРАНСФОРМАЦІЙ СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРИ В НОВИХ ЦИВІЛІЗАЦІЙНИХ УМОВАХ

У статті розглядається вплив феномена глобалізації на сферу культури. Автор здійснює спробу окреслити проблемне поле культурних трансформацій, спровокованих новими цивілізаційно-глобалізаційними умовами, зокрема: стрімким розвитком інформаційних технологій, проблемами комунікації та ідентифікації, розмиванням національно-традиційних цінностей тощо.

Ключові слова: глобалізація, ідентичність, культурні трансформації, цінності.

Черныш Марианна Олеговна, кандидат культурологии, преподаватель кафедры рисунка и живописи, Киевский национальный университет технологий и дизайна

Проблемное поле трансформаций современной культуры в новых цивилизационных условиях

В статье рассматривается влияние феномена глобализации на сферу культуры. Автор делает попытку очертить проблемное поле культурных трансформаций, спровоцированных новыми цивилизационно-глобализационными условиями, в частности: стремительным развитием информационных технологий, проблемами коммуникации и идентификации, размыванием национально-традиционных ценностей.

Ключевые слова: глобализация, идентичность, культурные трансформации, ценности.

Chernysh Marianna, PhD in Cultural studies, lecturer of the drawing and painting chair, Kyiv National University of Technologies and Design

The problem field of the modern culture transformations in new civilizational conditions

This article reviews the influence of the globalization phenomenon on the cultural sector. The problem field is marked transformations of contemporary culture in a new civilizational terms.

The issue of globalization is much discussed among scholars. An example is the considerable number of papers on different spheres regarding the interpretation of this phenomenon.